

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет культури і мистецтв
Кафедра бібліотекознавства і бібліографії

Затверджено

На засіданні кафедри бібліотекознавства і
бібліографії Львівського національного
університету імені Івана Франка
(протокол № 6 від 18 січня 2021 р.)

Зав. кафедри бібліотекознавства і
бібліографії, доц. Демчук Н. Р.

Силабус з навчальної дисципліни
«Історія бібліотечної справи України»,
що викладається в межах ОПП (ОПН) першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти для здобувачів зі спеціальності
029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа

Львів 2021 р.

**Силабус курсу “Історія бібліотечної справи України”
2020–2021 навчального року**

Назва курсу	Історія бібліотечної справи України
Адреса викладання курсу	м. Львів, вул. Валова, 18
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет культури і мистецтв, кафедра бібліотекознавства і бібліографії
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	02 “Культура і мистецтво”, 029 “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”
Викладачі курсу	Олексів Ілона Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри бібліотекознавства і бібліографії (лекції); Пугач Любов Юріївна, старший викладач кафедри бібліотекознавства і бібліографії (практичні заняття)
Контактна інформація викладачів	ilonao@ukr.net ljubov.pugach@gmail.com
Консультації по курсу відбуваються	Передбачені консультації онлайн. Для цього слід писати на електронну пошту викладачів.
Сторінка курсу	
Інформація про курс	Дисципліна “Історія бібліотечної справи України” є нормативною дисципліною зі спеціальності 029 “Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” для освітньої програми першого (бакалаврського) рівня освіти, яка викладається в 2 семестрі в обсязі 3,5 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація курсу	Курс “Історія бібліотечної справи України” комплексно представляє еволюцію бібліотечної справи на історичному зрізі епох, зокрема, історію розвитку теоретичного і практичного рівнів питання, окреслює концепції провідних вітчизняних науковців у галузі бібліотекознавства. Характеризує діяльність бібліотек України як всебічного репрезентанта духовних культурних надбань та освіти. Завдання курсу: дати хронологічний систематизований виклад етапів зародження, становлення та поступу бібліотек України; з’ясувати значимість бібліотеки у суспільстві та її багатофункціональні можливості; подати та обґрунтувати мотиваційні аспекти їх заснування, організацію бібліотечних фондів, особливості процесу комплектування; охарактеризувати сучасні засади розвитку бібліотечної справи України.
Мета та цілі курсу	Мета курсу – виявити передумови, ознаки, критерії й закономірності розвитку та діяльності бібліотечної системи й окремих бібліотек України, еволюції поглядів на становлення бібліотечних інституцій, товариств просвітницького та наукового характеру; оперувати системою знань про діяльність бібліотек у різні епохи, починаючи від створення перших осередків Київської писемної школи часів Київської Русі до діяльності сучасних книгозбірень України; представити науково-практичний доробок українських науковців і практиків у становлення та розвиток бібліотечної справи.

**Література для
вивчення
дисципліни**

Основна література:

1. Бандилко Л. Бібліографічна діяльність товариства «Просвіта» на Волині / Л. Бандилко // Бібліотечний вісник. – 1998. – № 2. – С. 33–35.
2. Бандилко Л. Братські бібліотеки / Л. Бандилко // Бібліотечний вісник. – 1997. – № 1. – С. 14–15.
3. Бандилко Л. Ф. Історія бібліотечної справи Волині (1939–1985 рр.): автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.08 / Л. Ф. Бандилко ; Київський держ. ун-т культури і мистецтв. – К. : [б. в.], 1998. – 17с.
4. Білокінь С. Книжні інтереси Микола Ханенка / С. Білокінь // Просфонема. – 1998. – С. 117–124.
5. Бородіна Г. Г. Мережа бібліотек Півдня України: формування та тенденції розвитку (XIX–початок XX ст.): автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.08 / Г. Г. Бородіна ; Київський національний ун-т культури і мистецтв. – К. : [б. в.], 2003. – 21 с.
6. Булатова С. О. Екслібриси в книжковому зібранні Яблоновського / С. О. Булатова // Бібліотечний вісник. – 1997. – №1. – С.20–29.
7. Булатова С. О. Книжкове зібрання роду польських магнатів Яблоновських XVII–сер. XIX ст.: походження, доля та історико-книгознавча реконструкція [Текст] : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.08 / Булатова Світлана Олегівна ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : [б. в.], 1999. – 17 с.
8. Волинець А. А. Становлення та розвиток мережі публічних бібліотек України (XIX- початок XX століття): автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.08 / А. А. Волинець ; Київський держ. ун-т культури і мистецтв. – К. : [б. в.], 1998. – 17с.
9. Дзюба О. Монастирські бібліотеки Лівобережної України в контексті української культури XVIII ст. / О. Дзюба // Бібліотечний вісник. – 1994. – № 1. – С. 18–22.
10. Дубровіна Л. А. Бібліотечна справа в Україні в XX столітті [Текст]/ Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко. – К. : [б. в.], 2009. – 530 с.
11. Зворський С. Актуальні питання історіографії бібліотечної справи в Україні / С. Зворський // Бібліотечний вісник. – 2004. – № 1. – С. 32–36.
12. Зворський С. До проблем вивчення історії бібліотечної справи в Україні / С. Зворський // Бібліотечний вісник. – 1997. – № 4. – С. 20–21.
13. Зеленська Н. Видання друкарні Києво – Печерської Лаври у фондах відділу рідкісних і цінних документів / Н. Зеленська // Бібліотечний форум України. – 2005. – № 4. – С. 41–43.
14. Зніщенко М. П. Становлення та розвиток публічних бібліотек для дітей в Україні (1900–1939 рр.): фвтореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.08 / Зніщенко М. П. ; Київський держ. ун-т культури і мистецтв. – К. : [б. в.], 1998. – 16с.
15. Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.) : матеріали до біобібліографічного словника / авт.-уклад. Л.В. Гарбар ; ред. кол.: Г.В. Боряк, Л.А. Дубровіна (голова), В.І. Попиктаін. ; НАН України, Нац. б-каУкраїніім. В.І. Вернадського, Ін-трукопису. – К., 2017. – 616 с.
16. Караульна О. Бібліотечні установи як осередок становлення ідей національної культури на Миколаївщині кін. XIX – поч. XX ст. / О. Караульна // Бібліотечний вісник. – 2004. – № 4. – С. 31–33.
17. Климова К. Бібліотека Павла Потоцького / К. Климова //

Бібліотечний вісник. – 1994. – № 5–6. – С. 21–23.

18. Ковальська Т. Визначна віха в історії бібліотечної справи: (Перший Всеросійський з'їзд з бібліотечної справи 1911 р.) // Т. Ковальська // Бібліотечний вісник. – 2005. – № 4. – С. 17–22.

19. Ковальчук Г. І. Доля репресованих директорів Всенародної бібліотеки України у 20–30-х роках / Г. І. Ковальчук // Рукописна та книжкова спадщина України. – 1998. – Вип. 4. – С. 3–21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rks_1998_4_1

20. Колекції пам'яток писемності та друку у бібліотечних фондах України: проблеми формування, збереження, розкриття: матеріали науково-практичної конференції присвяченої 100-річчю відділу рідкісних видань і рукописів ХДНБ ім.В. Г. Короленка / Харк. Держ. Наук. Б-ка ім. В. г. Короленка. – Харків, 2003. – 147 с.

21. Кривенко М. Історія книгозбірні «Студіону»: мовою документів і спогадів / М. Кривенко // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 1. – С. 34 – 39.

22. Кривенко М. Львівська бібліотека іноземної літератури роки становлення // М. Кривенко // Бібліотечний вісник. – 1995. – № 2. – С. 8 – 9.

23. Кунанець Н. Братські бібліотеки: до історії бібліотечної справи на Волині / Н. Кунанець // Бібліотечний вісник. – 1997. – № 1. – С. 14–16.

24. Лазаренко Ю. Доля бібліотек під час війни / Ю. Лазаренко // Бібліотечний вісник. – 1995. – № 6. – С. 8–10.

25. Ласкажевська Х. Історія бібліотеки останнього польського короля (Варшава – Кременець - Київ) / Х. Ласкажевська // Бібліотечний вісник. – 2001. – № 3. – С. 19–28.

26. Малолетова Н. Бібліотеки Києва в період нацистської окупації (1941 – 1943) / Н. Малолетова, Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2001. – № 3. – С. 2–18.

27. Міщук С. Нездійснений проект бібліотечної «Волиніки»: з історії книжкового зібрання Волинського краєзнавчого музею у Житомирі у 20-х роках ХХ ст. / С. Міщук // Бібліотечний вісник. – 2002. – № 3. – С. 16–22.

28. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / редкол. : О. С. Онищенко та ін. – К. : НБУВ. – 2000. Вип. 3. – 388 с.

29. Новікова Н. культурно-просвітня діяльність бібліотек для дітей: інновації. Дослідження / Н. Новікова // Бібліотечний вісник, 2004. – № 1. – С. 10–13.

30. Оглобин О. Бібліотека Волинського ліцею / О. Оглобин // Бібліотечний вісник. – 1995. – № 6. – С. 11–14.

31. Онищенко О. Бібліотечна справа в Україні наприкінці ХІХ – у 10-х роках ХХ ст.: стан і основні напрями розвитку / О. Онищенко, Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2005. – № 2. – С. 3–11.

32. Онищенко О. Бібліотечна справа в Україні ХХ ст.: 1917 – 1931 рр. / О. Онищенко, Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2005. – № 3. – С. 3–17.

33. Онищенко О. Бібліотечна справа в Україні наприкінці 50-х років у 80-х роках ХХ ст. / О. Онищенко. Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2006. – № 3. – С. 24–25.

34. Онищенко О. Бібліотечна справа в Україні у ХХ ст.: 30 – 50 ті роки / О. Онищенко, Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2005.

– № 4. – С. 3–16.

35. Онищенко О. Доля бібліотеки Оссолінеум в історії України та Польщі у документах 1945 – 1946 рр. : повертаючись до питання спільної історико-культурної спадщини / О. Онищенко, Л. Дубровіна // Бібліотечний вісник. – 2002. – № 2. – С. 2–21.

36. Приходько Л. Внесок Олександра Грушевського у розбудову бібліотечної справи Української держави у 1917 – 1918 рр. / Л. Приходько // Бібліотечний вісник. – 2004. – № 4. – С. 22–30.

37. Свобода А. Становлення мережі бібліотек наукових установ / А. Свобода, Н. Смаглява, Г. Солоіденко // Бібліотечний вісник. – 1993. – № 5 – 6. – С. 14–18.

38. Сєдих В. В. Історія бібліотечної справи в Україні : навч. посіб. / В. В. Сєдих ; наук. ред. Н. М. Кушнарєнко ; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2013. – 213 с.

39. Соколов В. Природничо-наукова і технічна книга в приватних книжкових зібраннях в Україні у XVIII ст. В. Соколов // Бібліотечна планета. – 2000. – № 2. – С. 36–39.

40. Солонська Н. Бібліотека Ярослава Мудрого в працях вітчизняних науковців (1918 р. – початок XXI століття) / Н. Солонська ; відп. ред. Ю. А. Пінчук // Історіографічні дослідження в Україні. – К. : НАН України. Ін-т історії України, 2004. – Вип. 14.

41. Солонська Н. Бібліотекар Каллімах, Костянтин Філософ, книжник Іларіон: освіта. Вчителі та професійне кредо / Н. Солонська // Вісник Книжкової палати. 2003. – № 2. – С. 38–44.

42. Солонська Н. Збірник Святослава 1073 року як джерело для вивчення та реконструкції фонду бібліотеки Ярослава Мудрого: (до 930-річчя від часу створення) / Н. Солонська // Вісник Книжкової палати, 2003. – № 7. – С. 37–40.

43. Солонська Н. Ярослав Мудрий – державний діяч, книжник / Н. Солонська // Вісник Книжкової палати. 2004. – № 5. – С. 53–57.

44. Сохань С. Приватна книгозбірня філолога та історика церкви М. І. Петрова / С. Сохань // Бібліотечний вісник. – 2003. – № 3. – С. 29–32.

45. Ціборовська-Римарович І.О. Бібліотека Вишневецького замку та її книжки у відділі стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського / І. О. Ціборовська-Римарович // Рукописна та книжкова спадщина України. – Київ : [б. в.], 1998. – Вип. 4. – С. 194–201.

46. Шамаріна Т. Дитячі бібліотеки України в роки Великої Вітчизняної війни / Т. Шамаріна, І. Тромін // Бібліотечний вісник. – 1995. – № 2. – С. 6–7.

47. Швець Н. Бібліотека Львівського університету: події, особливості, фонди (до 400-річчя заснування) / Н. Швець // Бібліотечний вісник. – 2005. – № 5. – С. 30–35.

Допоміжна:

1. Довідник з історії України : у 3 т. / Ін-т історичних досліджень Львівського державного університету. – Київ : Генеза, 1993–1999. – Т. 1 : А–Й. – 1993. – 239 с. : іл. ; т. 2 : К–П. – 1995. – 435 с. : іл. ; т. 3 : Р–Я. – 1999. – 688 с. : іл.

2. Ісаєвич Я. Українське книговидання : витоки, розвиток, проблеми / Ярослав Ісаєвич. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. – 520 с.

3. Історія української культури : у 5 т. / гол. ред. Б. Є. Патон ;

	<p>НАН України. – Київ : Наук. думка, 2001–2013. – Т. 1–5</p> <p>4. Овчінніков В. Історія книги: еволюція книжкової структури: навч. посібник / В. Овчінніков . – Львів: Світ, 2005. – 420 с. : іл.</p> <p>5. Словник книгознавчих термінів / В. Я. Буран. В. М. Медведєва, Г. І. Ковальчук, М. І. Сенченко. – К.: ТОВ «Видавництво Аратта», 2003. – 160 с.</p> <p>6. Фрис В. Історія кириличної рукописної книги в Україні Х–XVIII ст. / Віра Фрис ; ЛНУ імені Івана Франка, Наукова бібліотека. – Львів : [ЛНУ імені Івана Франка], 2003. – 188 с.</p>
Тривалість курсу	105 год.
Обсяг курсу	64 години аудиторних занять, із них – 32 години лекцій, 32 години практичних занять, а також 41 година самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>У результаті вивчення дисципліни студент повинен:</p> <p>знати: основні передумови, закономірності, й етапи суспільного розвитку бібліотечної справи в Україні залежно від історичного контексту та державної політики; періоди в історії становлення бібліотек та загального розвитку бібліотечної справи, професіології; основні тенденції історіографічного зрізу відповідної тематики; внесок персоналій, інституцій у розвиток бібліотечної справи в окреслений період; історію бібліотек, структурних підрозділів, бібліотечних зібрань (рідкісні та цінні видання, кількісні характеристики фондів тощо), історію формування приватних колекцій; сучасні тенденції розвитку бібліотечної справи та бібліотекознавства.</p> <p>вміти:</p> <p>аналізувати закономірності розвитку бібліотечної справи України; критично мислити та аналізувати наукові розвідки з бібліотечної справи; послуговуватися відповідним науково-понятійним апаратом; застосувати набуті знання у практичній діяльності.</p>
Ключові слова	бібліотечна справа, бібліотекознавство, структурні підрозділи бібліотеки, бібліотечний фонд, комплектування, основні процеси бібліотечної роботи.
Формат курсу	змішаний
	Проведення лекцій, практичних занять, надання консультацій
Теми	<p>Тема 1. Зародження системи документно-інформаційних ресурсів.</p> <p>Тема 2. Принципи та засади формування бібліотек як одного із основних суспільних і культурних інститутів після прийняття християнства (988 р.). Діяльність скрипторіїв – центрів переписування книг. Організація праці майстрів рукописної книги.</p> <p>Тема 3. Бібліотечна справа в Україні XI–XII ст. Становлення біфункціональних інституцій «архів – бібліотека»: бібліотека Ярослава Мудрого як «поле документації» та як архів епохи Київської Русі – перший центр київської писемної школи. Визначні постаті окресленого періоду, як-от: П. Могила, П. Кунащак, Д. Туптало, М. Бантиш-Каменський, Ф. Прокопович ті ін. Першодруки бібліотеки Софійського Собору.</p> <p>Тема 4. Книгозбірні монастирів та їх вагомий внесок у розвиток бібліотечної справи в Україні. Києво-Печерський та Михайлівський Видубицький монастирі – другий та третій центри київської писемної школи. Діяльність Ученого гуртка Києво-Печерської Лаври.</p> <p>Тема 5. Бібліотека Київського Михайлівського Золотоверхого монастиря (кінець XV– початок XVI ст.) – об’єкт паспортизації історичних колекцій. Роль Почаївського монастиря у становленні</p>

національної свідомості. Книгозбірня Дерманського монастиря.

Тема 6. Бібліотеки України козацької доби (XV–XVIII ст.). Стан духовної культури українського суспільства. Магнатські родові книгозбірні Правобережної України XVIII ст.: І. Мазепи, М. Ханенка, Ю.-О. Яблоновського, П. Могили. Є. Плетенецького. П. Беринди, Л. Зизанія. М. Смотрицького, С. Яворського та ін.

Тема 7. Бібліотеки церковних православних братств. Діяльність Київського братства (1615 р.). Організація навчального процесу Київської братської школи. Діяльність визначних постатей: І. Борецького, Є. Плетенецького, М. Смотрицького, К. Саковича, П. Сагайдачного. Діяльність Луцького Чеснохресного братства (1617 р.). Створення бібліотеки (1626 р.): організація фондів братської книгозбірні. Діяльність Кременецького братства (1633 р.).

Тема 8. Бібліотечна справа XVII–XVIII ст. Бібліотеки навчальних закладів. Діяльність Кисво-Могилянської академії: історичні віхи розвитку. Видатні діячі. Бібліотека академії: історія формування бібліотечних фондів. Систематичний каталог І. Фальковського (1790 р.).

Тема 9. Діяльність Харківського та Чернігівського колегіумів. Бібліотека Харківського колегіуму – перше зібрання книг у Слобідській Україні (1722 р.). Етапи формування бібліотечного фонду. Внесок видатних вчених. Бібліотека Чернігівського колегіуму (1700 р.). Етапи формування бібліотечного фонду. Внесок видатних вчених.

Тема 10. Бібліотечна справа XIX – першої половини XX ст. Концепція становлення бібліотечної справи. Утворення бібліотечних зібрань із статусом державних установ. Стан і основні напрями поступу культури українського суспільства як фундамент розвитку бібліотечної справи.

Тема 11. Виникнення культурно-просвітніх установ та товариств, як-от: «Громади», «Просвіти» (1905–1907 рр.) та їх участь у розвитку бібліотечної справи. Приватні зібрання українських письменників XIX ст. (І. Срезневського, І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, М. Максимовича, М. Костомарова. М. Шашкевича та ін.).

Тема 12. Бібліотечна справа в Україні XX ст.: (1917 – 1930 рр.). Створення Національної бібліотеки Української держави. Постаті, формування засад професійної діяльності, основні напрями розвитку бібліотечних наук в Україні у 20–30-х роках XX ст.

Тема 13. Бібліотеки у період становлення соціально-економічних і політичних відносин у 30-х роках і напередодні війни. Бібліотеки під час війни: евакуація та окупація. Бібліотеки України у період післявоєнної відбудови та в 50-х роках XX ст. Науково-методична робота в галузі бібліотекознавства.

Тема 14. Бібліотечна справа в Україні у другій половині XX ст.: тенденції та напрями розвитку, суспільна функція.

Тема 15. Бібліотечна мережа України у першій половині XXI ст.: сучасний стан та перспективи розвитку. Розвиток шкільних і дитячих бібліотек. ЦБС України. Культурно-просвітня діяльність бібліотек. Новітні інформаційні продукти та послуги. Аналіз статистичних показників діяльності бібліотек України.

Детальніше – у формі СХЕМИ КУРСУ

Підсумковий

Іспит наприкінці семестру,

контроль, форма	письмовий
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з бібліотекознавства, бібліографії, книгознавства, документознавства.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентації, лекції, дискусія, колаборативне навчання, самостійні індивідуальні письмові роботи, модульні роботи.
Необхідне обладнання	Вивчення курсу потребує використання загальнонавчаних програм і операційних систем, доступу до мережі Інтернет.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням:</p> <ul style="list-style-type: none"> • практичні: 25 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів 25; • дві контрольні (модульні) роботи: (тестові завдання, письмові роботи) 10 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів 10; • самостійна письмова робота (есе, доповіді, індивідуальне навчально-дослідне завдання – тезаурус) на задану тему: 15 % семестрової оцінки; максимальна кількість балів 15. • іспит (письмовий): 50% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 50. <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100.</p> <p>Письмові роботи: Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт: (есе, доповіді, індивідуальне навчально-дослідне завдання – тезаурус).</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції (відбуватимуться онлайн) і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом. Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали, набрані на практичних заняттях, за контрольні (модульні) роботи та за самостійні письмові роботи. У разі необхідності відбудеться підсумкове опитування (колоквіум). При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не</p>

	толеруються.
Питання до екзамену	Іспит наприкінці семестру – тестування. Тести подано у системі дистанційного навчання Університету.
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.